

OPINIA

w sprawie najpilniejszych wyzwań dotyczących ochrony przyrody w Polsce, w roku 2016

Od ponad 4 miesięcy obowiązuje w Polsce „Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015–2020”¹. Został on zatwierdzony dwa lata po zakończeniu obowiązywania „Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Programu działań na lata 2007-2013”². Przyjęcie i skuteczna realizacja takiego programu wynika nie tylko z potrzeby ochrony przyrody, ale i ze zobowiązań międzynarodowych³.

Projekt obecnie obowiązującego Programu był przygotowywany w latach 2013-14. Zdaniem Rady zawarte w nim zalecenia i plany nie są wystarczająco ambitne. Jednak przedstawiona we wstępie Programu ogólna ocena stanu ochrony przyrody oraz jej potrzeb jest generalnie trafna, choć uwzględnia sytuację sprzed dwóch lat. W przekonaniu Rady – gdyby zrealizowano działania zaplanowane w tym dokumencie na lata 2015-2020, stanowiłoby to znaczący postęp i stwarzało dobrą podstawę do przyjęcia kolejnego programu, jeszcze lepiej odpowiadającego współczesnym wyzwaniom. W przekonaniu PROP nie można jednak ograniczyć się tylko do tych działań, które uwzględniono w Programie. Wciąż pojawiają się nowe zagrożenia, a skala dotychczasowych ulega modyfikacji. Należy więc dostosowywać do tych dynamicznych zmian priorytety w realizacji zadań już zaplanowanych oraz uzupełniać ich listę o odpowiedzi na problemy nowo zidentyfikowane.

Biorąc powyższe pod uwagę Państwowa Rada Ochrony Przyrody przedstawia listę 10 najpilniejszych wyzwań, przed którymi stoi polska ochrona przyrody wiosną 2016 roku. Zestawienie to stanowi podsumowanie dyskusji na ten temat podczas dwóch sesji plenarnych Rady w 2016 roku, oraz analiz prowadzonych w trybie międzysesyjnym, głównie na forach poszczególnych komisji tematycznych Rady. Wyrażamy opinię, że przedstawione niżej wyzwania powinny być podjęte przez polskie organy ochrony przyrody szczególnie pilnie, jeszcze w 2016 roku. Większość z nich wymaga głębokich zmian legislacyjnych, które powinny być przeprowadzone w sposób kompleksowy, wraz gruntowną nowelizacją ustawy o ochronie przyrody, ustawy Prawo wodne i kilku innych ustaw.

Zaznaczamy, że poniższa lista nie wyczerpuje wszystkich istotnych wyzwań i nie oznacza, że zdaniem Rady można czasowo zaniechać innych działań wynikających z obowiązującego Programu czy z pojawiających się bieżących potrzeb. Poniższe problemy wymagają jednak zdaniem Rady szczególnej uwagi oraz pilnego skoncentrowania sił i środków, aby uniknąć lub ograniczyć bardzo poważne straty przyrodnicze, które mogą z nich wyniknąć.

¹ Uchwała nr 213 Rady Ministrów z dnia 6 listopada 2015 r. w sprawie zatwierdzenia „Programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015–2020” została opublikowana w Monitorze Polskim w dniu 7 grudnia 2015 r. i weszła w życie dla następnego.

² Strategia ta została zatwierdzona uchwałą nr 270/2007 Rady Ministrów z dnia 26 października 2007 r.

³ Obowiązek sporządzania takiego dokumentu wynika z art. 6 Konwencji o różnorodności biologicznej, sporządzonej w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (ratyfikowanej przez Polskę w 1996 r.) i jest m.in. niezbędny do realizacji zadań wynikających z unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r. „Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny”.

WYZWANIE	PROPONOWANE DZIAŁANIA
1. Brak lub bardzo nieskuteczna egzekucja prawa ochrony przyrody. Ograniczone, sektorowe kompetencje kilku istniejących służb nie pokrywają znacznej części zagadnień związanych z ochroną przyrody, a dla policji ochrona przyrody nie jest tematem priorytetowym i nie dysponuje ona fachowcami w tej dziedzinie.	Stworzenie jednej służby/straży ochrony przyrody. Służba taka powinna łączyć kompetencje obecnych straży: leśnej, łowieckiej, rybackiej, parków narodowych, policji, straży gminnych itp. i być odpowiedzialna za kompleksowe przestrzeganie przepisów w zakresie ochrony przyrody (i w ograniczonym zakresie – także niektórych innych dziedzin ochrony środowiska). Gdyby służba ta działała w ramach policji – musiałaby mieć charakter wydzielony, umożliwiający doskonalenie kompetencji kadr i awans w ramach tej służby. Przy jej tworzeniu można opierać się na doświadczeniu wielu krajów wyróżniających się skutecznością przestrzegania prawa ochrony przyrody, gdzie służby takie istnieją.
2. Gospodarowanie wodami, zwłaszcza rzekami, często realizowane jest w sprzeczności z zasadami i potrzebami ochrony przyrody i racjonalnego wydatkowania środków publicznych. Przedsięwzięcia polegające na regulacji rzek i utrzymaniu wód, często podejmowane bez przekonującego uzasadnienia ekonomicznego oraz realizowane z zastosowaniem przestarzałych, nadmiernie kosztownych i szkodliwych dla środowiska rozwiązań technicznych, stanowią bardzo poważne, wielkoobszarowe i wieloaspektowe zagrożenie dla ekosystemów wodnych i związanych z nimi siedlisk i gatunków objętych ochroną prawną oraz dla gatunków ryb o znaczeniu ekonomicznym. Stanowią również narastające zagrożenie dla obszarowych form ochrony przyrody w dolinach rzecznych, w tym parków narodowych. Wpływają negatywnie na reżim wodny zlewni, niejednokrotnie przyczyniając się do wzrostu deficytu zasobów wodnych. Pomimo masowej skali realizacji przedsięwzięć z zakresu regulacji i	Zdecydowanie wzmocnienie mechanizmów zapewniających efektywność ekonomiczną oraz minimalizację negatywnego oddziaływania na środowisko regulacji rzek i utrzymania wód, promujących realizację przedsięwzięć skutkujących wymierną poprawą stanu ekosystemów rzek i ich dolin. Niezbędne jest przygotowanie i przyjęcie zmian w ustawie Prawo wodne, eliminujących zapisy sprzyjające podejmowaniu przedsięwzięć pozbawionych przekonującego uzasadnienia ekonomicznego i jednocześnie szkodliwych dla środowiska, a także zmian w ustawie o ochronie przyrody, zwiększających skuteczność kontroli nad planowaniem i realizacją regulacji rzek i utrzymania wód. Konieczna jest taka przebudowa struktur i kadr instytucji zarządzających gospodarowaniem wodami i pełniących obowiązki właścicielskie w stosunku do wód, aby instytucje te skutecznie harmonizowały gospodarcze wykorzystanie wód i zarządzanie ryzykiem powodziowym z potrzebami ochrony przyrody oraz usług ekosystemowych. Niezbędne jest również wprowadzenie krajowego systemu monitoringu przedsięwzięć hydrotechnicznych i melioracyjnych i ich presji na ekosystemy wodne oraz publiczne udostępnianie wyników badań prowadzonych w jego ramach. Zasadniczej poprawie powinna ulec alokacja środków na gospodarowanie rzekami, tak, aby gwarantowała znaczący wzrost liczby przedsięwzięć z zakresu renaturyzacji rzek i ich dolin, skutkujący wymierną poprawą stanu ekosystemów rzecznych.

WYZWANIE	PROPONOWANE DZIAŁANIA
utrzymania rzek, brak jest systemu monitorowania tych przedsięwzięć oraz możliwości przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszarach nie objętych powierzchniowymi formami ochrony przyrody. W efekcie niemożliwa jest precyzyjna ocena presji gospodarowania wodami na chronione gatunki i siedliska oraz na ekologiczny stan wód.	
3. Brak realnie, skutecznie działających, uporządkowanych zasad gospodarki przestrzennej, uwzględniającej potrzeby ochrony krajobrazu przyrodniczego. Efektem jest masowe rozpraszanie się zabudowy na tereny przyrodniczo-rolnicze, chaos przestrzenny, zmniejszanie powierzchni naturalnych i półnaturalnych, degradacja funkcjonalna i estetyczna krajobrazu, rozrywanie przyrodniczych i widokowych powiązań przestrzennych, gęstnienie sieci barier ekologicznych. Służby parków krajobrazowych mają znikome kompetencje w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu tych obszarów chronionych. Zajmują się głównie promocją turystyczną, a nie realną ochroną i harmonijnym kształtowaniem walorów najcenniejszych krajobrazowo obszarów w Polsce. Brakuje także realnego nadzoru nad realizacją celów postawionych przed obszarami chronionego krajobrazu.	Wprowadzenie specjalistycznych regulacji prawnych, wzmacniających ochronę krajobrazów przyrodniczych, w szczególności w procesie planowania zagospodarowania przestrzeni. Konieczne są między innymi: - zapisy w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ograniczające procesy rozpraszania się zabudowy w otwartym krajobrazie; - zapisy w ustawie o ochronie przyrody dot. ochrony zasobów i walorów przestrzeni przyrodniczej, w tym zwłaszcza naturalnych i półnaturalnych ekosystemów i ich przestrzennych powiązań; - wprowadzenie powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej i krajobrazowej gmin oraz obowiązku jej cykliczności (np. nie rzadziej niż co 10 lat) i oceny zachodzących zmian; - zapisy w ustawie o ochronie przyrody dot. wyznaczenia, aktywnej ochrony i odtwarzania sieci korytarzy ekologicznych, uwzględniających uznawanie korytarzy jako formy ochrony przyrody; - wprowadzenie obowiązku opracowania, przyjęcia i sukcesywnego wdrażania krajowej i wojewódzkich polityk krajobrazowych; - powierzenie służbom parków krajobrazowych zadań i obowiązków dotyczących ochrony krajobrazu; - stworzenie podstaw prawnych do realnej ochrony krajobrazu na obszarach chronionego krajobrazu, w tym wskazania organu kompetentnego do wykonywania tej ochrony.

WYZWANIE	PROPONOWANE DZIAŁANIA
4. Niekorzystne dla ochrony przyrody przekształcenia w gospodarce rolnej. Konsolidacja gruntów, zanikanie miedz, zwiększanie zasięgu monokultur i intensyfikacja gospodarowania przy braku znaczącego i trwałego wsparcia dla dobrze zaplanowanych i różnorodnych działań pro-przyrodniczych prowadzą do zanikania wielu gatunków i siedlisk związanych z agroekosystemami. Dotyczy to w szczególności siedlisk mokradłowych oraz górskich, gdzie gospodarowanie stwarza największe trudności, a gdzie jednocześnie kumulują się największe wartości przyrodnicze.	W ramach PROW 2014-2020 należy dążyć do wykorzystania środków w sposób jak najbardziej korzystny dla przyrody. Konieczne jest jak najszybsze uruchomienie działania PROW w zakresie płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związanych z ramową dyrektywą wodną. Środki na ten cel mogą być pozyskane np. z nieefektywnego i kosztownego działania: <i>Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi</i>. Pełnienie tego postulatu wymaga synchronizacji działań resortów rolnictwa i środowiska. Potrzebne jest również zwiększenie nakładów na działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne. Należy dążyć do zwiększania kwot na to przeznaczonych kosztem dopłat bezpośrednich, rezygnować z niepotrzebnych barier w korzystaniu z tych środków (np. limitów powierzchniowych, czy ograniczania dopłat do obszarów Natura 2000). Efektywnemu wykorzystaniu środków może się także przysłużyć m.in. podniesienie wymagań dotyczących wykształcenia kandydatów na doradców rolnośrodowiskowych oraz intensywne podnoszenie ich kwalifikacji przez szkolenia. Należy zwiększać zróżnicowanie typów siedlisk i grup gatunków, których ochrona może być wspierania z tych środków. Wskazane jest także wspieranie programów promocji produktów pochodzących z gospodarstw prowadzących gospodarkę przyjazną dla przyrody.
5. Niska skuteczność lub iluzoryczność wpływu ocen oddziaływania na środowisko na rzeczywistą ochronę przyrody. Niska jakość merytoryczna prognoz i raportów, wykonywanie tych opracowań „pod wykonawcę”, ograniczona skuteczność weryfikacji raportów i prognoz, brak konsekwencji karnych za fałszowanie danych, akceptowanie raportów wymagających wielu uzupełnień i poprawek promuje wykonawców tanich, o niskich kwalifikacjach lub wykonujących opracowania złej jakości, z minimalnym zakresem badań. Brak także skutecznych narzędzi do egzekwowania postanowień decyzji środowiskowych.	Wprowadzenie regulacji prawnych oraz rozwiązań praktycznych, promujących poprawne wykonywanie raportów i prognoz OOS, a także wprowadzających kontrolę i egzekucję wykonywania decyzji środowiskowych. Rozwiązania powinny obejmować przede wszystkim: - pilne wprowadzenie praktyki nieakceptowania przez organy ochrony przyrody raportów i prognoz niespełniających podstawowych standardów merytorycznych, co będzie prowadziło do stopniowej eliminacji z rynku złych wykonawców opracowań; - wprowadzenie systemu certyfikacji ekspertów wykonujących opracowania OOS (osób, a nie firm), uwzględniającego zasady utraty lub zawieszania takich certyfikatów w przypadku wykonywania nierzetelnych ekspertyz; - wprowadzenie zasady przekazywania do prokuratury wykrytych przypadków oszustwa, np. podawania w raportach wyników badań, których

WYZWANIE	PROPONOWANE DZIAŁANIA
	nie przeprowadzono); - uzupełnienie przepisów o możliwość wykonywania kontroli przestrzegania postanowień decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przedsięwzięcia i wprowadzenie odstrasżających kar za ignorowanie tych postanowień.
6. Niedostatek i niedoceniecie ścisłej i biernej ochrony przyrody. W obecnym świecie różnorodna czynna ochrona przyrody jest niezbędna dla zachowania wielu gatunków i siedlisk. Nie powinna ona jednak oznaczać zaniechania ochrony biernej i ścisłej, która jest najlepsza dla wielu gatunków i siedlisk – w szczególności leśnych, a prowadzona w odpowiedniej skali stanowi bezcenny punkt odniesienia dla kontroli skuteczności ochrony czynnej. Tymczasem w Polsce łączna powierzchnia obszarów objętych ochroną ścisłą w parkach narodowych i rezerwach stanowi zaledwie ok. 770 km², co stanowi niespełna 0,24% powierzchni kraju. W wielu przypadkach są to izolowane obszary o bardzo małej powierzchni. Także ścisła ochrona gatunków została w ostatnich latach znacząco ograniczona. Ochrona bierna jest niedoceniana, a czasem wręcz deprecjonowana przez organy ochrony przyrody zarządzające obszarami chronionymi. Budzi też opór w środowiskach związanych z gospodarką leśną, choć należy dostrzec znaczenie wyznaczanych przez PGL Lasy Państwowe powierzchni referencyjnych, które zasadniczo pozostawia się spontanicznym procesom naturalnym.	Zdecydowane powiększenie łącznej powierzchni objętej ochroną ścisłą i bierną, oraz racjonalizowanie wyznaczenia poszczególnych obszarów. Biorąc pod uwagę wciąż obecne walory przyrodnicze w Polsce oraz rosnącą presję i degradację niechronionych obszarów, obecnie minimalnym celem, do którego należy dążyć, jest poziom przyjęty np. przez Niemcy jako cel na rok 2020, czyli 2% powierzchni kraju objętej łączeniem kategoriami Ia (ściśle rezerwaty) i Ib (wilderness areas) wg klasyfikacji IUCN. W obecnej dekadzie należy przede wszystkim: - dokonać krytycznego przeglądu obecnie wyznaczonych obszarów ochrony ścisłej; - znacząco powiększyć te obszary, które tego wymagają i istnieją w ich sąsiedztwie odpowiednie siedliska; - zidentyfikować obszary nieobjęte jeszcze ochroną ścisłą, a które się do tego kwalifikują już obecnie lub po odpowiedniej adaptacji (np. ograniczeniu lub adaptacji istniejącej infrastruktury), - opracować program rozwoju sieci obszarów ochrony ścisłej, zawierający harmonogram działań uwzględniający ochronę w pierwszej kolejności obszarów priorytetowych, uwzględniający zapewnienie prawnie gwarantowanej ochrony ścisłej lub biernej także na obszarach innych niż rezerwaty przyrody i parki narodowe (np. w obszarach referencyjnych w lasach czy ew. w nowych formach ochrony – w tym prywatnych ostojach przyrody). Wszystkie te działania powinny być prowadzone przy realnej i szerokiej konsultacji ze środowiskiem naukowym – przede wszystkim specjalistami od ochrony przyrody.
7. Konfliktogenne przepisy, blokujące powiększanie i tworzenie parków narodowych. Istniejące prawo liberum veto dla wszystkich szczebli samorządu terytorialnego, dotyczące tworzenia czy zmiany granic parków	Zastąpienie prawa samorządowego liberum veto dla tworzenia i poszerzania parków narodowych systemem rzeczywistych konsultacji, negocjacji i możliwości zawierania wiążących kontraktów. Nowe przepisy powinny traktować ochronę walorów przyrodniczych o znaczeniu ponadlokalnym podobnie, jak inne działania na rzecz nadrzędnego

WYZWANIE	PROPONOWANE DZIAŁANIA
narodowych, blokuje skuteczną ochronę wielu cennych przyrodniczo terenów, w tym wskazanych do takiej ochrony w kolejnych krajowych strategiach i programie ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej. Prowadzi to stopniowo do degradacji ich walorów i eskalacji konfliktów wokół tych obszarów, nie przyczyniając się jednocześnie do rzeczywistego wspierania społeczności lokalnych w dostosowywaniu swojego rozwoju do zasad, potrzeb i potencjału, związanych z ochroną lokalnych walorów przyrodniczych.	interesu publicznego, a więc nie powinny dopuszczać do ich blokowania, przewidując jednocześnie system uczciwych rekompensat. Powinny przewidywać możliwość łączenia obejmowania nowych obszarów ochroną z realnym wsparciem dostosowania lokalnej gospodarki do: - potrzeb ochronnych (np. kanalizacja, gazyfikacja, przebranzowienie, modyfikacja gospodarki rolnej i leśnej, edukacja) oraz - czerpania korzyści z istnienia parku (np. rozwój różnych dziedzin turystyki, adaptacja i rozwój sieci komunikacyjnej, promocja).
8. Niedostatki systemu finansowania działań zakresu ochrony przyrody. Środki na ochronę przyrody stanowią bardzo niewielki odsetek funduszy przeznaczanych na ochronę środowiska. W szczególności niepokoi: - brak możliwości zapewnienia trwałego finansowania programów długookresowych, - znikome środki na działania drobne, o znaczeniu lokalnym lub interwencyjne, - ograniczanie i utrudnianie współfinansowania z funduszy krajowych programów dotowanych ze środków unijnych; - znikome finansowanie z budżetu państwa realizacji działań z zakresu czynnej ochrony przyrody realizowanej przez organy ochrony przyrody, co prowadzi albo do ich zaniechania, albo do konkurowania tych organów o środki z organizacjami pozarządowymi.	Znaczące zwiększenie wysokości oraz dostępności środków na ochronę przyrody. Zwiększenie to należy osiągnąć poprzez: - zapewnienie w budżecie państwa środków na realizację ustawowych zadań organów ochrony przyrody, w tym wynikających z zobowiązań międzynarodowych; - przesunięcie na zadania związane z ochroną przyrody części środków wydatkowanych na wspieranie ochrony środowiska przez podmioty gospodarcze (zwiększenie % udziału środków na te cele w NFOŚiGW i wojewódzkich FOŚiGW); - poprawę merytorycznej oceny finansowanych działań w celu zaniechania dofinansowywania ze środków na ochronę przyrody działań nie mających takiego celu – jak np. zasiedlanie obwodów łowieckich niektórymi gatunkami zwierząt (zwłaszcza obcego pochodzenia), budowa dróg w lasach czy wspieranie ochotniczych straży pożarnych (których finansowanie powinno być prowadzone, ale z innych środków) Wyzwania w tym zakresie zostały szerzej omówione w opinii Rady nr <u>PROP-15-16</u>
9. Brak wystarczających i aktualizowanych danych o różnorodności biologicznej i walorach krajobrazowo-przyrodniczych Polski, w posiadaniu organów ochrony przyrody.	Należy stworzyć ogólnopolski program zbierania, obróbki i udostępniania danych o różnorodności biologicznej i krajobrazowej Polski. Chodzi nie tylko o zbieranie i udostępnianie danych z badań prowadzonych przez jednostki naukowe, ale także np. z opracowań wykonywanych na potrzeby procedur OOS, planów ochrony czy zadań

WYZWANIE	PROPONOWANE DZIAŁANIA
Mimo podejmowanych prób, wciąż nie ma kompleksowego programu zbierania, gromadzenia i udostępniania informacji o aktualnych zasobach i zagrożeniach różnorodności biologicznej w Polsce, a także o walorach krajobrazowych. Znacząco ogranicza to skuteczności zarządzania ochroną przyrody oraz reagowania na zagrożenia i szkody w środowisku przyrodniczym.	ochronnych itp. Wymaga to powołania nowej lub wyznaczenia istniejącej jednostki odpowiedzialnej za to zadanie oraz zapewnienia trwałego finansowania jego realizacji z budżetu państwa. Można w tym celu wykorzystać i rozwinąć jeden z istniejących systemów, mających obecnie ograniczoną skalę.
10. Zły stan wiedzy przyrodniczej społeczeństwa i coraz powszechniejszy negatywny stosunek do ochrony przyrody. Stan ten jest wynikiem m.in. marginalizowania zagadnień ochrony przyrody w procesie edukacji, infantylizacji przekazu medialnego dotyczącego ochrony przyrody oraz niespójnego przekazu w zakresie znaczenia problemów ekologicznych, prezentowanego przez różne organy państwowe (częsty przekaz deprecjonujący znaczenie tych zagadnień).	Konieczny jest kompleks różnorodnych, długofalowych działań, zaplanowanych w krajowym programie edukacji ekologicznej, wypracowanym przy szerokich konsultacjach. Program taki powinien być niezależny od programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej (ew. stanowić jego załącznik). Należałoby w nim uwzględnić m.in.: - zwiększenie udziału zagadnień z dziedziny ochrony przyrody i środowiska w procesie edukacji; - wprowadzenie do zakresu edukacji powszechnej zagadnień dotyczących ochrony krajobrazu; - włączenie mediów publicznych do zwiększenia udziału zagadnień dotyczących ochrony przyrody i środowiska w programach emitowanych w ramach „misji”, wykraczających poza programy promujących łowiectwo; - promowanie i wspieranie działań lokalnych i społecznych na rzecz ochrony przyrody, w tym idei społecznych ostoj przyrody; - szczególna intensyfikacja działań edukacyjnych w sąsiedztwie obszarów przyrodniczo cennych i chronionych; - przestrzeganie spójnego, proprzyrodniczego przekazu wychodnego z wszystkich organów państwowych (obecnie dominuje przekaz traktujący ochronę przyrody jako zagadnienie mało istotne, stanowiące niepotrzebne utrudnienie w rozwoju gospodarczym).

Powyższa lista nie wyczerpuje wszystkich istotnych wyzwań. W szczególności należy uważnie obserwować i możliwie pilnie zająć się rozwiązaniem lub ograniczeniem następujących problemów, których skala wydaje się niepokojąco rosnąć:

- a) brak pewności niezależności organów ochrony przyrody od lobby gospodarczego i aktualnych interesów politycznych;
- b) zbyt silnie, pozamerytoryczne oddziaływanie lobby łowieckiego na wiele działań w zakresie ochrony przyrody;

- c) słaba, pogarszająca się jakość planowania ochrony przyrody, wynikająca z:
- braku dostatecznej weryfikacji przygotowania merytorycznego i doświadczenia podmiotów sporządzających projekty dokumentów ochronnych i wybierania ich wykonawców głównie na podstawie kryterium ceny,
 - niechęci organów ochrony przyrody (wynikającej z problemów opisanych w innych punktach) do wprowadzania do planów ochrony lub zadań ochronnych zapisów nakładających na nie obowiązek prowadzenia działań ochrony czynnej oraz wprowadzających ograniczenia w stosunku do gospodarczego wykorzystywania obszarów;
- d) brak regulacji dostosowujących polskie prawo do nowych przepisów UE w sprawie obcych gatunków inwazyjnych oraz brak rezerwacji środków na wynikające z tych przepisów działania;
- e) nieracjonalne i niekonsekwentne regulacje dotyczące przepisów ustalających sankcje za czyny zabronione w stosunku do przyrody znacząco utrudniają egzekwowanie prawa w dziedzinie ochrony przyrody, przykładowo:
- traktowanie wszystkich czynów zabronionych związanych z przepisami CITES, niezależnie od wagi sprawy, jako przestępstw, co doprowadziło w praktyce do prawie całkowitego zaniechania ścigania takich działań, mimo że skala takiej nielegalnej działalności jest duża i zapewne wciąż rośnie (obecnie niemal wszystkie sprawy kończą się umorzeniem ze względu na dysproporcję między zagrożeniem karą a szkodliwością czynu, co zniechęca organy ścigania do podejmowania takich spraw),
 - odsyłanie w przepisach dotyczących poważnych przestępstw przeciwko gatunkom chronionym na podstawie CITES i EU WTR (czyli w większości gatunków egzotycznych) do pojęcia „właściwy stan ochrony gatunku”, które jest określane przez stan populacji gatunku na terenie Unii Europejskiej,
 - rażące dysproporcje pomiędzy karami za kłusownictwo na zwierzętach z gatunków łownych a karami za celowe zabijanie zwierząt z gatunków chronionych oraz brak sankcji karnych za niszczenie siedlisk, co prowokuje do bagatelizowania przestępstw w zakresie ochrony przyrody;
- f) brak regulacji zapewniających właściwe uwzględnianie aspektów przyrodniczych w śródlądowej gospodarce rybackiej, prowadzący do degradacji populacji ryb i zachwiania naturalnych sieci troficznych, charakterystycznych dla określonych typów akwenów.

dr Andrzej Kepel
przewodniczący
Państwowej Rady Ochrony Przyrody

Do wiadomości:

- Minister Środowiska
- Główny Konserwator Przyrody
- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska
- regionalni dyrektorzy ochrony środowiska
- opinia publiczna